

**Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi**

**Wytyczne dotyczące realizacji zasad horyzontalnych
w ramach programu
Fundusze Europejskie dla Rybactwa**

Robert Telus
Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

/podpisano elektronicznie/

Warszawa, 17 pa dziernika 2023 r.

**Fundusze Europejskie
dla Rybactwa**

**Rzeczpospolita
Polska**

**Dofinansowane przez
Unię Europejską**

**Ministerstwo Rolnictwa
i Rozwoju Wsi**

Podstawa prawna:

Wytyczne zostały wydane na podstawie art. 4 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 26 maja 2023r. o wspieraniu zrównoważonego rozwoju sektora rybackiego z udziałem Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury na lata 2021–2027 (Dz. U. poz. 1273).

Obowiązywanie wytycznych:

Wytyczne obowiązują od dnia podpisania.

Spis treści

- Rozdział I. Cel wytycznych
- Rozdział II. Zgodność operacji finansowanych z programu FER z Kartą Praw Podstawowych
- Rozdział III. Zgodność operacji finansowanych z programu FER z Konwencją o Prawach Osób Niepełnosprawnych
- Rozdział IV. Zgodność operacji finansowanych z programu FER z celami wspierania zrównoważonego rozwoju
- Rozdział V. Załączniki

Rozdział I. Cel wytycznych

Celem wytycznych jest zapewnienie zgodności wdrażania programu „Fundusze Europejskie dla Rybactwa”, zwanego dalej „FER”, z zasadami równościowymi, w szczególności: zasadą równości kobiet i mężczyzn, zasadą równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasadą zrównoważonego rozwoju określanymi jako zasady horyzontalne.

Warunek zapewnienia spełnienia zasad równościowych dotyczy wszystkich projektów/działań/operacji w programach współfinansowanych ze środków UE oraz skierowany jest do wszystkich instytucji zaangażowanych we wdrażanie programów.

Zasada równości kobiet i mężczyzn ma na celu przełamanie nierówności i ograniczania jednej z płci (najczęściej kobiet), które są powielane i utrwalane społecznie i kulturowo. Przełamanie tych barier pozwoli na osiągnięcie rzeczywistej i faktycznej równości szans obu płci. Równość ta może dotyczyć obszarów wsparcia (np. zatrudnienia, integracji społecznej, dostępności do usług), ale również zasięgu jego oddziaływania odnoszącego się do przestrzeni (np. kraju, regionu, przedsiębiorstwa, instytucji).

Natomiast zasada równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, ma na celu dostosowanie różnych produktów i usług dla wszystkich odbiorców, w tym osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności (np. w tworzeniu i dostosowaniu budynków, tak aby nie posiadały one barier architektonicznych, w tworzeniu możliwości dostępu do informacji i publikacji, w tym również szkoleń osób z niepełnosprawnościami wzroku czy słuchu).

Ideę zrównoważonego rozwoju trafnie natomiast oddaje zdanie z Raportu Światowej Komisji ds. Środowiska i Rozwoju z 1987 r. „zrównoważony rozwój to taki rozwój, w którym potrzeby obecnego pokolenia mogą być zaspokojone bez umniejszania szans przyszłych pokoleń na ich zaspokojenie”.

W świetle powyższego, we wniosku o dofinansowanie (zwanym dalej „WoD”) w ramach wsparcia z programu FER, wymaganym będzie zadeklarowanie, czy operacja jest zgodna z:

- a) Kartą Praw Podstawowych,
- b) Konwencją o Prawach Osób Niepełnosprawnych,
- c) zasadami zrównoważonego rozwoju

oraz uzasadnienie w treści wniosku ww. deklaracji, tj. opis spełnienia warunków.

Oceny ww. deklaracji zgodnie z niniejszymi Wytycznymi dokona Instytucja Zarządzająca (zwana dalej „IZ”) – w przypadku Pomocy Technicznej albo Instytucja Pośrednicząca (zwana dalej „IP”) – w przypadku pozostałych Priorytetów. W przypadku braku potwierdzenia zgodności operacji z zasadami horyzontalnymi, pomoc nie będzie mogła zostać przyznana.

W przypadku potwierdzenia spełnienia warunków horyzontalnych na etapie ubiegania się o dofinansowanie, beneficjent zostanie zobowiązany, na mocy postanowień umowy o dofinansowanie (albo grantobiorca w umowie o powierzenie grantu – w przypadku grantobiorcy), do:

- stosowania zasad horyzontalnych na wszystkich etapach wdrażania operacji (w tym w odniesieniu do uczestników/uczestniczek operacji), oraz
- stosowania aktualnej wersji wytycznych.

Narzędziem do monitorowania realizacji zasad horyzontalnych na poziomie operacji jest wniosek o płatność (zwany dalej „WoP”). IZ lub IP zobowiązuje beneficjenta do wykazania i opisanie w WoP, które z działań zaplanowanych w WoD zostały już zrealizowane oraz w jaki sposób realizował zasady horyzontalne.

Rozdział II. Zgodność operacji finansowanych z programu FER z Kartą Praw Podstawowych

Następujące akty prawne i dokumenty regulują kwestie objęte Kartą Praw Podstawowych, zwaną dalej „KPP”, na szczeblu krajowym oraz unijnym:

Przepisy krajowe:

- 1) Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej,
- 2) Ustawa z dnia 26 maja 2023 r. o wspieraniu zrównoważonego rozwoju sektora rybackiego z udziałem Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury na lata 2021-2027 (Dz. U. poz. 1273),
- 3) Krajowy Program działań na rzecz równego traktowania na lata 2022-2030 przyjęty uchwałą nr 113 Rady Ministrów z dnia 24 maja 2022 r. (M.P. poz. 640),
- 4) Umowa Partnerstwa dla realizacji polityki spójności na lata 2021-2027 w Polsce,
- 5) Uchwała Komitetu Monitorującego program „Fundusze Europejskie dla Rybactwa” na lata 2021-2027 Nr 19/2023 z dnia 11 sierpnia 2023 r. w sprawie zatwierdzenia kryteriów oceny spełnienia warunków horyzontalnych: Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej, Konwencji o Prawach Osób Niepełnosprawnych oraz wspieraniu zrównoważonego rozwoju w ramach programu Fundusze Europejskie dla Rybactwa.

Przepisy unijne:

- 1) Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz. Urz. UE C 202 z 07.06.2016, str.1),
- 2) Traktat o Unii Europejskiej,
- 3) Karta Praw Podstawowych,
- 4) Europejski Filar Praw Socjalnych,
- 5) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji. Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej (Dz. Urz. UE L 231 z 30.06.2021, str. 159), zwane dalej „rozporządzeniem ogólnym”,
- 6) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1139 z dnia 7 lipca 2021 r. ustanawiające Europejski Fundusz Morski, Rybacki i Akwakultury oraz

zmieniający rozporządzenie (UE) 2017/1004 (Dz. Urz. UE L 247 z 13.07.2021, str.1),

- 7) Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów z dnia 5 marca 2020 r. – Unia równości: Strategia na rzecz równouprawnienia płci 2020-2025 COM(2020) 152 final,
- 8) Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów – Unia równości: strategia na rzecz równości osób LGBTIQ na lata 2020-2025 COM(2020) 698.

Zapewnienie zgodności operacji z KPP w programie FER:

- 1) Zasady równościowe wynikają z art. 2 i 3 Traktatu o Unii Europejskiej.
- 2) Zgodnie z art. 9 rozporządzenia ogólnego, wdrażając programy współfinansowane ze środków UE zapewnia się poszanowanie praw podstawowych oraz przestrzeganie KPP.
- 3) Wytyczne mają więc na celu zapobieganie wszelkiej dyskryminacji ze względu na różne przesłanki, w tym: płeć, rasę, kolor skóry, pochodzenie etniczne lub społeczne, cechy genetyczne, język, religię lub przekonania, poglądy polityczne lub wszelkie inne poglądy, przynależność do mniejszości narodowej, majątek, urodzenie, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną - **na każdym etapie i w każdym procesie realizacji programu FER** (tj.: podczas przygotowania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości, ewaluacji, promocji i kontroli).
- 4) Zasada równości kobiet i mężczyzn jest jedną z naczelných i podstawowych zasad horyzontalnych w UE. Ma ona podstawę prawną w art. 3 Traktatu o Unii Europejskiej, który wskazuje, że UE „zwalcza wykluczenie społeczne i dyskryminację oraz wspiera sprawiedliwość społeczną i ochronę socjalną, równość kobiet i mężczyzn, solidarność między pokoleniami i ochronę praw dziecka”. Kwestia równości kobiet i mężczyzn została również uregulowana na gruncie prawa polskiego, przede wszystkim w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, której art. 33 stanowi, że „kobieta i mężczyzna w Rzeczypospolitej Polskiej mają równe prawa w życiu rodzinnym, politycznym, społecznym i gospodarczym. Kobieta i mężczyzna mają w szczególności równe prawo do kształcenia, zatrudnienia i awansów, jednakowego wynagrodzenia za pracę jednakowej wartości, zabezpieczenia społecznego oraz zajmowania stanowisk, pełnienia funkcji oraz uzyskiwania godności publicznych i odznaczeń.
- 5) W celu wzmocnienia wdrażania zasady równości kobiet i mężczyzn na poziomie europejskim, Komisja Europejska przygotowała dokument „Unia równości: Strategia na rzecz równouprawnienia płci 2020-2025”, wyznaczając na najbliższe lata najważniejsze kierunki działań w zakresie wyrównywania sytuacji kobiet i mężczyzn. Należą do nich: wolność od przemocy i stereotypów,

możliwość rozwoju gospodarczego opartego na równouprawnieniu, osiągnięcie równowagi płci w procesach decyzyjnych i wzmocnienia pozycji kobiet na świecie, uwzględnienie aspektu płci w strategiach UE, finansowanie działań na rzecz wyrównywania szans kobiet i mężczyzn.

- 6) Rozporządzenie ogólne zawiera warunek podstawowy, nakładający na kraje członkowskie korzystające ze środków UE obowiązek posiadania strategii na rzecz wyrównywania szans kobiet i mężczyzn. Strategia ta powinna odnosić się do: kwestii wyrównywania szans w zatrudnieniu, wysokości wynagrodzeń i emerytur, promowania godzenia szans życia zawodowego i prywatnego. W przypadku Polski realizacją tego warunku jest „Krajowy Program Działań na rzecz Równego Traktowania 2022-2030”.
- 7) W związku z horyzontalnym charakterem zasady równości kobiet i mężczyzn, wszystkie programy wdrażane w ramach funduszy unijnych powinny zaplanować mechanizmy pozwalające na przeciwdziałanie wszelkim formom dyskryminacji, ze względu na różne przesłanki, w tym w szczególności dyskryminacji ze względu na płeć. W tym kontekście należy również zwrócić uwagę na wymóg przestrzegania postanowień KPP, wskazany w rozporządzeniu ogólnym jako warunek podstawowy. W tym celu opracowywane są procedury służące do włączania postanowień tego dokumentu do praktyki wdrażania FER oraz ich przestrzegania.
- 8) Program FER wspiera równe szanse dla wszystkich, bez dyskryminacji ze względu na płeć, rasę, kolor skóry, pochodzenie etniczne lub społeczne, cechy genetyczne, język, religię lub przekonania, poglądy polityczne lub wszelkie inne poglądy, przynależność do mniejszości narodowej, majątek, urodzenie, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną, **na każdym etapie i w każdym procesie realizacji programu** (tj.: przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości, ewaluacji, promocji i kontroli).
- 9) IZ zapewnia, że w skład komitetów monitorujących i innych gremiów decyzyjnych zostaną włączeni przedstawiciele środowisk działających na rzecz równości kobiet i mężczyzn oraz równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.
- 10) IZ zapewnia, że wszystkie produkty (usługi) operacji są dostępne dla wszystkich użytkowników/użytkowniczek, bez jakiegokolwiek dyskryminacji, z uwzględnieniem neutralności.
W tym celu IZ przedkłada Komitetowi Monitorującemu do przyjęcia kryterium wyboru operacji, w którym zobowiązuje się wnioskodawcę do wykazania w WoD operacji braku sprzeczności operacji z KPP. Komitet Monitorujący przyjął następujące kryterium wyboru operacji:

Kryterium dotyczące zgodności z KPP:

„Operacja jest zgodna z Kartą Praw Podstawowych UE z dnia 26.10.2012 r. (Dz. Urz. UE C 362, z 26.10.2012, str. 391), w zakresie odnoszącym się do sposobu realizacji i zakresu operacji”.

Zgodność operacji z KPP należy rozumieć jako brak sprzeczności pomiędzy zapisami zawartymi w WoD a wymogami tego dokumentu lub stwierdzenie, że te wymagania są neutralne wobec zakresu i zawartości operacji.

W przypadku, gdy produkty (usługi) operacji nie mają swoich bezpośrednich użytkowników/użytkowniczek (np. instalacje elektryczne, automatyczne linie produkcyjne, zbiorniki retencyjne, nowe lub usprawnione procesy technologiczne, niektóre wydatki z pomocy technicznej), dopuszczalne jest uznanie, że mają one charakter neutralny wobec KPP.

Ostateczna ocena uznania danego produktu (usługi) za neutralny należy do IZ lub IP, która dokonuje oceny WoD operacji.

W przypadku uznania, że dany produkt (usługa) jest neutralny, uznaje się za zgodny z KPP.

Uznanie neutralności określonych produktów (usług) nie zwalnia jednak beneficjenta z zachowania zgodności z KPP pozostałych części operacji.

W WoD wskazane jest miejsce, w którym wnioskodawca umieszcza opis spełnienia warunków w zakresie stosowania KPP.

- 11) IZ, IP lub Rybacka Lokalna Grupa Działania (zwana dalej „RLGD”) zobowiązuje beneficjenta w umowie o dofinansowanie albo umowie o powierzenie grantu do stosowania zasad równościowych, w tym KPP, na wszystkich etapach wdrażania operacji (w tym w odniesieniu do uczestników/uczestniczek operacji) oraz do stosowania aktualnej wersji wytycznych.
- 12) Narzędziem do monitorowania realizacji KPP na poziomie operacji jest WoP.
- 13) IZ, IP lub RLGD zobowiązuje beneficjenta do wykazania i opisanie w WoP, które z działań zaplanowanych w WoD zostały już zrealizowane oraz w jaki sposób realizowały zasady KPP.
- 14) W przypadku, gdy operacja została uznana jako neutralna albo na danym etapie realizacji operacji nie powstał obowiązek stosowania KPP, informacje takie należy umieścić w WoP.
- 15) IZ lub IP zapewnia, że w badaniach ewaluacyjnych prowadzonych w ramach programu FER, wybrane zagadnienia, procesy lub obszary tematyczne analizowane będą również w kontekście ich wpływu na realizację zasad równościowych, w tym objętych zakresem KPP. Na etapie konstruowania założeń badawczych analizowane jest, czy w badanym obszarze mogą wystąpić jakieś istotne różnice w efektach operacji dla kobiet i mężczyzn oraz innych grup docelowych wsparcia i czy w związku z tym nie należy postawić dodatkowych pytań badawczych z tym związanych. W badaniach ewaluacyjnych, należy także zbierać i przedstawiać dane w podziale na płeć, a

także przeprowadzać analizę wyników z uwzględnieniem kategorii płci, o ile jest to możliwe.

- 16) W ramach ogólnej kontroli operacji IZ lub IP lub RLGD weryfikuje również zgodność operacji z KPP. IZ lub IP może także w dowolnym momencie zdecydować o przeprowadzeniu kontroli ad hoc, związanej wyłącznie z weryfikacją realizacji zasad równościowych.
- 17) Kontroli podlegają zarówno usługi, jak i produkty (na przykład budynek, strona internetowa, szkolenie, konferencja itp.) wytworzone lub zakupione w ramach operacji.
- 18) W przypadku rażących lub notorycznych naruszeń zasad równościowych, uchylania się beneficjenta od realizacji działań naprawczych, IZ, IP lub RLGD może uznać część wydatków operacji za niekwalifikowalne. Stosowne postanowienia w przedmiotowym zakresie powinny zostać ujęte w umowie o dofinansowanie.

Rozdział III. Zgodność operacji finansowanych z programu FER z Konwencją o Prawach Osób Niepełnosprawnych

Następujące akty prawne i dokumenty regulują kwestie objęte Konwencją o Prawach Osób Niepełnosprawnych, zwaną dalej „KPON”, na szczeblu krajowym oraz unijnym:

Przepisy krajowe:

- 1) Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej,
- 2) Ustawa z dnia 26 maja 2023 r. o wspieraniu zrównoważonego rozwoju sektora rybackiego z udziałem Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury na lata 2021-2027 (Dz. U. poz. 1273),
- 3) Ustawa z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych (Dz. U. z 2023 r. poz. 82, z późn. zm.), zwana dalej „ustawą o dostępności cyfrowej”,
- 4) Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz. U. z 2022 r. poz. 2240), zwana dalej „ustawą o zapewnianiu dostępności”,
- 5) Rządowy Program Dostępności Plus 2018-2025 przyjęty uchwałą Rady Ministrów nr 102 z dnia 17 lipca 2018 r. (RM-111-89-18),
- 6) Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030 przyjęta uchwałą nr 27 Rady Ministrów z dnia 16 lutego 2021 r. w sprawie przyjęcia dokumentu Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030,
- 7) Umowa Partnerstwa dla realizacji polityki spójności na lata 2021-2027 w Polsce,
- 8) Uchwała Komitetu Monitorującego program „Fundusze Europejskie dla Rybactwa” na lata 2021-2027 Nr 19/2023 z dnia 11 sierpnia 2023 r. w sprawie zatwierdzenia kryteriów oceny spełnienia warunków horyzontalnych: Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej, Konwencji o Prawach Osób Niepełnosprawnych oraz wspieraniu zrównoważonego rozwoju w ramach programu Fundusze Europejskie dla Rybactwa.

Pozostałe przepisy:

- 1) Konwencja o Prawach Osób Niepełnosprawnych przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w 2006 r.,
- 2) Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz. Urz. UE C 202 z 07.06.2016, str.1),
- 3) Traktat o Unii Europejskiej,
- 4) Europejski Filar Praw Socjalnych,
- 5) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego

Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji. Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej (Dz. Urz. UE L 231 z 30.06.2021, str. 159),

- 6) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1139 z dnia 7 lipca 2021 r. ustanawiające Europejski Fundusz Morski, Rybacki i Akwakultury oraz zmieniający rozporządzenie (UE) 2017/1004 (Dz. Urz. UE L 247 z 13.07.2021, str.1),
- 7) Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów z dnia 3 marca 2021 – Unia równości” Strategia na rzecz praw osób z niepełnosprawnościami na lata 2021-2030 COM(2021) 101 final,
- 8) Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/882 z dnia 17 kwietnia 2019 r. w sprawie wymogów dostępności produktów i usług (Dz. Urz. UE L 151 z 07.06.2019, str. 70), zwana dalej „dyrektywą EAA”, oraz ustawa wdrażająca dyrektywę EAA.

Zapewnienie zgodności operacji z KPON w programie FER:

- 1) Zasady równościowe wynikają z art. 2 i 3 Traktatu o Unii Europejskiej.
- 2) Zgodnie z art. 9 rozporządzenia ogólnego, wdrażając programy współfinansowane ze środków UE zapewnia się poszanowanie praw podstawowych oraz przestrzeganie KPON.
- 3) Jednym z warunków podstawowych, wynikających z rozporządzenia ogólnego, jest posiadanie przez państwo członkowskie zdolności administracyjnych umożliwiających wdrożenie i stosowanie postanowień KPON w obszarze dotyczących funduszy unijnych. Aby spełnić ten warunek, Polska musi zagwarantować odpowiednie rozwiązania dotyczące konsultacji i zaangażowania osób z niepełnosprawnościami w opracowanie i wdrażanie programów, rozwiązania w zakresie szkoleń kadr instytucji zaangażowanych w system zarządzania i kontroli funduszy unijnych, a także rozwiązania z zakresu monitorowania wdrażania przepisów art. 9 przy opracowaniu i wdrażaniu programów. Wytyczne, poprzez określenie wymagań dla instytucji zaangażowanych we wdrażanie funduszy unijnych, są elementem spełniania tego warunku.
- 4) Wytyczne mają więc na celu zapobieganie wszelkiej dyskryminacji ze względu na różne przesłanki, w tym niepełnosprawność **na każdym etapie i w każdym procesie realizacji programu FER** (tj.: podczas przygotowania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości, ewaluacji, promocji i kontroli).
- 5) Niniejsze wytyczne i **standardy dostępności** (określone w załączniku nr 1 do wytycznych) w ramach programu FER mają na celu zapewnienie, aby działania finansowe w ramach programu FER mogły umożliwić swobodne korzystanie

osobom z niepełnosprawnościami w dostępie do produktów, usług i udziału w życiu społeczno-gospodarczym.

Jeżeli wydarzenie organizowane jest z wykorzystaniem postępowania na podstawie ustawy z 11 września 2019 r. – Prawo zamówień publicznych zamawiający już na etapie dokumentacji zamówienia uwzględnia kwestie dostępności – w zależności od tego co jest treścią tego zamówienia (na przykład aspekty społeczne – włączenie osoby z niepełnosprawnością do wykonania zamówienia; uniwersalne projektowanie – materiały audio-video). W przypadku rozeznania rynku poniżej progu określonego w ustawie oraz dla podmiotów stosujących zasadę konkurencyjności zaleca się również uwzględnianie kwestii dostępności, o ile jest to uzasadnione charakterem przedmiotu zamówienia.

- 6) Zgodnie z ideą **projektowania uniwersalnego**, infrastruktura, produkty i usługi zaprojektowane i zrealizowane z uwzględnieniem potrzeb osób z niepełnosprawnościami, służą wszystkim użytkownikom i likwidują lub ograniczają różne bariery, również takie na które napotykają osoby bez niepełnosprawności (np. cudzoziemcy, osoby starsze, kobiety w ciąży itp.).
- 7) **Standardy dostępności** to zestaw jakościowych, funkcjonalnych i technicznych wymagań, w stosunku do operacji wspieranych ze środków programu FER, które mają zapewnić osobom z niepełnosprawnościami i innym osobom z dysfunkcjami możliwość ubiegania się o wsparcie w ramach operacji oraz korzystania z ich efektów. Standardy dostępności obejmują standard:
 - szkoleniowy,
 - informacyjno-promocyjny,
 - cyfrowy,
 - architektoniczny.
- 8) Jeżeli beneficjent jest podmiotem publicznym to na mocy przepisów powszechnie obowiązującego prawa, zobligowany jest również do stosowania przepisów ustawy o dostępności cyfrowej oraz ustawy o zapewnianiu dostępności. Do stosowania ustawy o dostępności cyfrowej zobligowani są także beneficjenci mający status organizacji pozarządowej, które posiadają strony internetowe lub aplikacje mobilne oraz prowadzą statutową działalność pożytku publicznego na rzecz: ochrony i promocji zdrowia, osób z niepełnosprawnościami lub osób w wieku emerytalnym. Ze względu na funkcjonalny charakter przepisów ww. ustaw, są one stosowane łącznie z wymaganiami określonymi w **standardach dostępności**.
- 9) **Standardy dostępności** przygotowano na podstawie standardów dostępności dla polityki spójności 2021-2027, stanowiących załącznik nr 2 do wytycznych dotyczących realizacji zasad równościowych w ramach funduszy unijnych na lata 2021-2027, opracowanych przez Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej, w celu uzyskania pełnej zgodności w zakresie standardów dostępności we wszystkich programach współfinansowanych ze środków UE.

- 10) Program FER wspiera równe szanse dla wszystkich, bez dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność, **na każdym etapie i w każdym procesie realizacji programu** (tj.: przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości, ewaluacji, promocji i kontroli).
- 11) IZ zapewnia, że w skład komitetów monitorujących i innych gremiów decyzyjnych zostaną włączeni przedstawiciele środowisk działających na rzecz równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.
- 12) IZ zapewnia, że wszystkie produkty (usługi) operacji są dostępne dla wszystkich użytkowników/użytkowniczek, bez jakiegokolwiek dyskryminacji, z uwzględnieniem neutralności.

W tym celu IZ przedkłada Komitetowi Monitorującemu do przyjęcia kryterium wyboru operacji, w którym zobowiązuje się wnioskodawcę do wykazania w WoD operacji braku sprzeczności operacji z KPON. Komitet Monitorujący przyjął następujące kryterium wyboru operacji:

Kryterium dotyczące zgodności z KPON:

„Operacja jest zgodna z Konwencją o Prawach Osób Niepełnosprawnych, sporządzoną w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz. U. z 2012 r. poz. 1169, z późn. zm.), w zakresie odnoszącym się do sposobu realizacji, zakresu operacji i wnioskodawcy.”

Zgodność operacji z KPON należy rozumieć jako brak sprzeczności pomiędzy zapisami zawartymi w WoD a wymogami tego dokumentu lub stwierdzenie, że te wymagania są neutralne wobec zakresu i zawartości operacji.

W przypadku, gdy produkty (usługi) operacji nie mają swoich bezpośrednich użytkowników/użytkowniczek (np. instalacje elektryczne, automatyczne linie produkcyjne, zbiorniki retencyjne, nowe lub usprawnione procesy technologiczne, niektóre wydatki z pomocy technicznej), dopuszczalne jest uznanie, że mają one charakter neutralny wobec KPON.

Ostateczna ocena uznania danego produktu (usługi) za neutralny należy do IP, która dokonuje oceny WoD operacji.

W przypadku uznania, że dany produkt (usługa) jest neutralny, może być uznany za zgodny z KPON.

Uznanie neutralności określonych produktów (usług) nie zwalnia jednak beneficjenta ze stosowania standardów dostępności dla realizacji pozostałej części operacji, dla której standardy dostępności mają zastosowanie.

- 13) W WoD wskazane jest miejsce, w którym wnioskodawca umieszcza opis spełnienia warunków w zakresie stosowania KPON.
- 14) IZ, IP lub RLGD zobowiązuje beneficjenta w umowie o dofinansowanie albo umowie o powierzenie grantu do stosowania zasad równościowych, w tym

- KPON, na wszystkich etapach wdrażania operacji (w tym w odniesieniu do uczestników operacji) oraz do stosowania aktualnej wersji wytycznych.
- 15) Narzędziem do monitorowania realizacji KPON na poziomie operacji jest WoP.
 - 16) IZ, IP lub RLGD zobowiązuje beneficjenta do wykazania i opisanego w WoP, które z działań zaplanowanych w WoD zostały już zrealizowane oraz w jaki sposób realizowały zasady KPON.
 - 17) W przypadku, gdy operacja została uznana jako neutralna albo na danym etapie realizacji operacji nie powstał obowiązek stosowania KPON, informacje takie należy umieścić w WoP.
 - 18) IZ lub IP zapewnia, że w badaniach ewaluacyjnych prowadzonych w ramach programu FER, wybrane zagadnienia, procesy lub obszary tematyczne analizowane będą również w kontekście ich wpływu na realizację zasad równościowych, w tym objętym zakresem KPON. Na etapie konstruowania założeń badawczych analizowane jest, czy w badanym obszarze mogą wystąpić jakieś istotne różnice w efektach operacji dla osób z niepełnosprawnościami lub innych grup docelowych wsparcia i czy w związku z tym nie należy postawić dodatkowych pytań badawczych z tym związanych. W badaniach ewaluacyjnych, należy także zbierać i przedstawiać dane w podziale na płeć, a także przeprowadzać analizę wyników z uwzględnieniem kategorii płci, o ile jest to możliwe.
 - 19) W ramach ogólnej kontroli operacji IZ lub IP weryfikuje również zgodność operacji z KPON. IZ lub IP może także w dowolnym momencie zdecydować o przeprowadzeniu kontroli ad hoc, związanej wyłącznie z weryfikacją realizacji zasad równościowych.
 - 20) Kontroli podlegają zarówno usługi jak i produkty (na przykład budynek, strona internetowa, szkolenie, konferencja, doradztwo itp.) wytworzone lub zakupione w ramach operacji.
 - 21) W przypadku rażących lub notorycznych naruszeń standardów dostępności lub uchylania się beneficjenta od realizacji działań naprawczych, IZ, IP lub RLGD może uznać część wydatków operacji za niekwalifikowalne. Stosowne postanowienia w przedmiotowym zakresie powinny zostać ujęte w umowie o dofinansowanie.

Rozdział IV. Zgodność operacji finansowanych z programu FER z celami wspierania zrównoważonego rozwoju

Następujące akty prawne i dokumenty regulują kwestie objęte celami zrównoważonego rozwoju na szczeblu krajowym oraz unijnym:

Przepisy krajowe:

- 1) Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej,
- 2) Ustawa z dnia 26 maja 2023 r. o wspieraniu zrównoważonego rozwoju sektora rybackiego z udziałem Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury na lata 2021-2027 (Dz. U. poz. 1273),
- 3) Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2022 r. poz. 2556),
- 4) Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2022 r. poz. 2625),
- 5) Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2023 r. poz. 1336),
- 6) Umowa Partnerstwa dla realizacji polityki spójności na lata 2021-2027 w Polsce,
- 7) Uchwała Komitetu Monitorującego program „Fundusze Europejskie dla Rybactwa” na lata 2021-2027 Nr 19/2023 z dnia 11 sierpnia 2023 r. w sprawie zatwierdzenia kryteriów oceny spełnienia warunków horyzontalnych: Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej, Konwencji o Prawach Osób Niepełnosprawnych oraz wspieraniu zrównoważonego rozwoju w ramach programu Fundusze Europejskie dla Rybactwa.

Inne przepisy:

- 1) Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz. Urz. UE C 202 z 07.06.2016, str.1),
- 2) Traktat o Unii Europejskiej,
- 3) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji. Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej (Dz. Urz. UE L 231 z 30.06.2021, str. 159),
- 4) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1139 z dnia 7 lipca 2021 r. ustanawiające Europejski Fundusz Morski, Rybacki i Akwakultury oraz

zmieniający rozporządzenie (UE) 2017/1004 (Dz. Urz. UE L 247 z 13.07.2021, str.1),

5) Agenda 2030 na rzecz zrównoważonego rozwoju, przyjęta w 2015 r.

Zapewnienie zgodności operacji z celami wspierania zrównoważonego rozwoju w programie FER:

- 1) Cel wspierania zrównoważonego rozwoju został określony w art. 11 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej oraz zasady „nie czyń poważnych szkód”.
- 2) Zgodnie z art. 9 rozporządzenia ogólnego, wdrażając programy współfinansowane ze środków UE należy realizować je zgodnie z celami wspierania zrównoważonego rozwoju.
- 3) Zrównoważony rozwój oznacza taką ścieżkę rozwoju, która uwzględnia potrzeby wszystkich ludzi bez uszczerbku dla przyszłych pokoleń i potrzeb, opierającą się na trzech filarach: gospodarczym, środowiskowym i społecznym. W Agendzie 2030 realizacja tych celów została określona poprzez: (I) wspieranie synergii i maksymalizację korzyści w obszarach polityki gospodarczej, społecznej i środowiskowej; (II) równoważenie celów polityki krajowej z międzynarodowymi celami zrównoważonego rozwoju; oraz (III) uwzględnienie transgranicznego i długoterminowego wpływu polityk, w tym tych, które mogą oddziaływać na kraje rozwijające się.
- 4) Program FER wspiera realizację działań zgodnych z odpowiednimi przepisami w zakresie ochrony środowiska związanymi z realizacją danej operacji.
- 5) Operacje w ramach programu FER realizowana jest zgodnie z co najmniej jedną z zasad 6R: odmów (refuse), ogranicz (reduce), używaj ponownie (reuse), naprawiaj (recover), oddaj do recyklingu (recycle), zastanów się co możesz zrobić lepiej (rethink) lub operacja powinna wykazywać pozytywne aspekty środowiskowe, inne niż objęte zasadami 6R, albo ze względu na swój charakter operacja jest neutralna wobec tych zasad.
Nie można uznać, że dana operacja w ramach programu FER realizowana jest zgodnie z co najmniej jedną z ww. zasad, gdy:
 1. dana działalność wyrządza poważne szkody łagodzeniu zmian klimatu, jeżeli prowadzi do znaczących emisji gazów cieplarnianych;
 2. dana działalność wyrządza poważne szkody adaptacji do zmian klimatu, jeżeli prowadzi do nasilenia niekorzystnych skutków obecnych i oczekiwanych, przyszłych warunków klimatycznych, wywieranych na tę działalność lub na ludzi, przyrodę lub aktywa;
 3. dana działalność wyrządza poważne szkody zrównoważonemu wykorzystywaniu i ochronie zasobów wodnych i morskich, jeżeli działalność ta szkodzi dobremu stanowi lub dobremu potencjałowi ekologicznemu

- jednolitych części wód, w tym wód powierzchniowych i wód podziemnych; lub dobremu stanowi środowiska wód morskich;
4. dana działalność wyrządza poważne szkody gospodarce o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganiu powstawaniu odpadów i recyklingowi, jeżeli działalność ta prowadzi do znaczącego braku efektywności w wykorzystywaniu materiałów lub w bezpośrednim lub pośrednim wykorzystywaniu zasobów naturalnych, lub do znacznego zwiększenia wytwarzania, spalania lub unieszkodliwiania odpadów, lub jeżeli długotrwałe składowanie odpadów może wyrządzać poważne i długoterminowe szkody dla środowiska;
 5. dana działalność wyrządza poważne szkody zapobieganiu zanieczyszczeniu i jego kontroli, jeżeli prowadzi do znaczącego wzrostu emisji zanieczyszczeń do powietrza, wody lub ziemi;
 6. dana działalność wyrządza poważne szkody ochronie i odbudowie bioróżnorodności i ekosystemów, jeżeli działalność ta w znacznym stopniu szkodzi dobremu stanowi i odporności ekosystemów lub jest szkodliwa dla stanu zachowania siedlisk i gatunków, w tym siedlisk i gatunków objętych zakresem zainteresowania Unii.
- 6) Wytyczne mają więc na celu wspieranie zrównoważonego rozwoju – **na każdym etapie i w każdym procesie realizacji programu FER** (tj.: podczas przygotowania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości, ewaluacji, promocji i kontroli).
 - 7) IZ zapewnia, że w skład komitetów monitorujących i innych gremiów decyzyjnych zostaną włączeni przedstawiciele organizacji pozarządowych działających na rzecz ochrony środowiska.
 - 8) IZ zapewnia, że wszystkie produkty (usługi) operacji są zgodne z celami wspierania zrównoważonego rozwoju, w tym w zakresie ochrony środowiska lub są wobec nich neutralne.

W tym celu IZ przedkłada Komitetowi Monitorującemu do przyjęcia kryterium wyboru operacji, w którym zobowiązuje się wnioskodawcę do wykazania w WoD operacji braku sprzeczności operacji z celami zrównoważonego rozwoju. Komitet Monitorujący przyjął następujące kryterium wyboru operacji:

Kryterium dotyczące zgodności z celami zrównoważonego rozwoju:
„Operacja jest zgodna z celami wspierania zrównoważonego rozwoju”.

Zgodność operacji z celami wspierania zrównoważonego rozwoju należy rozumieć jako brak sprzeczności pomiędzy zapisami zawartymi w WoD a wymogami z zakresu ochrony środowiska lub stwierdzenie, że te wymagania są neutralne wobec zakresu i zawartości operacji.

W przypadku, gdy do produktów (usług) operacji nie mają zastosowania przepisy z zakresu ochrony środowiska, dopuszczalne jest uznanie, że mają one charakter neutralny wobec celów wspierania zrównoważonego rozwoju.

Ostateczna ocena uznania danego produktu (usługi) za neutralny należy do IP, która dokonuje oceny WoD operacji.

W przypadku uznania, że dany produkt (usługa) jest neutralny, uznaje się za zgodny z celami wspierania zrównoważonego rozwoju.

- 9) W WoD wskazane jest miejsce, w którym wnioskodawca umieszcza opis spełnienia warunków w zakresie stosowania celów wspierania zrównoważonego rozwoju.
- 10) IZ, IP lub RLGD zobowiązuje beneficjenta w umowie o dofinansowanie albo umowie o powierzenie grantu do stosowania celów wspierania zrównoważonego rozwoju, na wszystkich etapach wdrażania operacji oraz do stosowania aktualnej wersji wytycznych.
- 11) Narzędziem do monitorowania realizacji celów wspierania zrównoważonego rozwoju na poziomie operacji jest WoP.
- 12) IZ, IP lub RLGD zobowiązuje beneficjenta do wykazania i opisanie w WoP, które z działań zaplanowanych w WoD zostały już zrealizowane oraz w jaki sposób realizowały zasady celów wspierania zrównoważonego rozwoju.
- 13) W przypadku, gdy operacja została uznana jako neutralna albo na danym etapie realizacji operacji nie powstał obowiązek stosowania celów wspierania zrównoważonego rozwoju, informacje takie należy umieścić w WoP.
- 14) IZ lub IP zapewnia, że w badaniach ewaluacyjnych prowadzonych w ramach programu FER, wybrane zagadnienia, procesy lub obszary tematyczne analizowane będą również w kontekście ich wpływu na realizację celów wspierania zrównoważonego rozwoju.
- 15) W ramach ogólnej kontroli operacji IZ, IP lub RLGD weryfikuje również zgodność operacji z celami wspierania zrównoważonego rozwoju. IZ lub IP może także w dowolnym momencie zdecydować o przeprowadzeniu kontroli ad hoc, związanej wyłącznie z weryfikacją realizacji zgodności z celami wspierania zrównoważonego rozwoju.
- 16) Kontroli podlegają zarówno usługi jak i produkty (na przykład budynek itp.) wytworzone lub zakupione w ramach operacji.
- 17) W przypadku rażących lub notorycznych naruszeń w zakresie ochrony środowiska lub uchylania się beneficjenta od realizacji działań naprawczych, IZ lub IP może uznać część wydatków operacji za niekwalifikowalne. Stosowne postanowienia w przedmiotowym zakresie powinny zostać ujęte w umowie o dofinansowanie.

Rozdział V. Załączniki

- 1) Załącznik 1 – Standardy dostępności dla programu Fundusze Europejskie dla Rybactwa.
- 2) Załącznik 2 - Procedura służąca do włączania zapisów Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych (KPON) do praktyki wdrażania programów.